

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa,

Adam Bodnar

V.7014.24.2018.ET

Pan
prof. Łukasz Szumowski
Minister Zdrowia

ul. Miodowa 15
00-952 Warszawa

Na kanwie otrzymanych sygnałów ze strony przedstawicieli samorządu pielęgniarek i położnych, pozwalam sobie zwrócić do Pana Ministra w sprawie warunków pracy pielęgniarek i położnych.

Sprawując funkcję Rzecznika Praw Obywatelskich szczególną uwagę zwracam na sprawne funkcjonowanie systemu ochrony zdrowia we wszystkich jego aspektach. Należy mieć na uwadze, iż jednym z głównych elementów gwarantujących należytą opiekę medyczną nad pacjentem oraz właściwy poziom udzielanych świadczeń, jest liczba oraz warunki zatrudnienia personelu medycznego – pielęgniarek i położnych.

Muszę podkreślić, że zarówno mnie, jak i Rzecznikom Praw Obywatelskich poprzednich kadencji bliskie były i są kwestie zawodowe oraz problemy, z jakimi zmagają się przedstawiciele środowisk pielęgniarek i położnych. Powyższe sygnalizowane było kolejnym Ministrom Zdrowia zarówno przeze mnie, jak i moich poprzedników na stanowisku Rzecznika Praw Obywatelskich. W szczególności zwracaliśmy uwagę na problemy pielęgniarek i położnych dotyczące nieadekwatnego do wymagań i obowiązków wynagrodzenia, stale malejącej liczby przedstawicieli i przedstawicielek tych zawodów, ale także braku precyzyjnych danych na temat liczby osób wykonujących te zawody¹.

W dniu 12 kwietnia 2017 r. odbyło się posiedzenie Komisji Ekspertów ds. Zdrowia przy Rzeczniku Praw Obywatelskich, podczas którego spotkałem się z przedstawicielkami

¹ m.in. wystąpienia z dnia: 12 maja 2017 r. (V.7014.13.2017.EO), 14 grudnia 2015 r. (V.7014.68.2015.AA), 9 marca 2016 r. (III.7040.2.2016.LN), 10 czerwca 2016 r. (V.7014.22.2016.AA), 11 kwietnia 2017 r. (V.7010.112.2015.EO), 5 listopada 2002 r. (RPO/419725I/02/AA), 2 listopada 2005 r. (RPO-516411-X/05/T G), 20 czerwca 2007 r. (RPO-561619-II/07/TG).

Naczelnej Izby Pielęgniarek i Położnych, Ogólnopolskiego Związku Zawodowego Pielęgniarek i Położnych oraz Konsultant Krajową w dziedzinie pielęgniarstwa. Podczas tego spotkania środowisko pielęgniarek zasygnalizowało mi szereg problemów, z którymi boryka się na bieżąco. Wśród powyższych problemów znajdowała się kwestia braku możliwości adekwatnego wynagrodzenia do wymagań zawodowych stawianych pielęgniarkom i położnym. Podkreślono wówczas, iż konieczne jest podjęcie realnych działań na rzecz poprawy wynagrodzenia pielęgniarek i położnych. Propozycje podwyżek typu „4 x 400 zł brutto” w dłuższej perspektywie nie rozwiązują problemów zbyt niskich wynagrodzeń pielęgniarskich. Zwrócono uwagę, że niezbędna jest zmiana obowiązujących minimalnych norm zatrudnienia pielęgniarek w przepisach wykonawczych. Sposób ustalania norm nie gwarantuje m.in. bezpieczeństwa pacjenta i jednakowego średniego dobowego czasu udzielania świadczeń pielęgniarskich.

Kolejną kwestią, na którą zwracają uwagę pielęgniarki i położne, jest konieczność zwiększenia liczby osób wykonywujących te zawody. Środowisko pielęgniarek i położnych w chwili obecnej mierzy się z problemem braku zastępowalności pokoleń w tych zawodach. Dodatkowo młode osoby nie chcą wykonywać zawodów pielęgniarki i położnej, tylko niewielki procent absolwentów i absolwentek podejmuje pracę w zawodzie.

Środowisko pielęgniarskie podkreśla również, że brak jest precyzyjnie określonej liczby osób wykonywujących te zawody oraz osób mających prawo ich wykonywania. Mając na uwadze, że władze publiczne posługują się różnymi kryteriami podczas liczenia pielęgniarek i położnych, opinii publicznej i samym zainteresowanym podawane są różne dane. Inna jest liczba osób posiadających prawo do wykonywania tych zawodów, które zostało stwierdzone lub przyznane przez okręgowe rady pielęgniarek i położnych, inna – osób je wykonywujących, a jeszcze inna – absolwentów i absolwentek, którzy nie wystąpili do organów izb o stwierdzenie posiadania prawa wykonywania zawodu. Niniejsza okoliczność może ograniczać podejmowanie skutecznych działań systemowych na rzecz zainteresowanego środowiska.

Na przestrzeni ostatniego miesiąca odbyło się w moim Biurze również spotkanie z przedstawicielkami środowisk pielęgniarskich, podczas którego zostało mi ponownie przedstawione szereg problemów pracowniczych oraz systemowych, z którymi musi się zmagać ta grupa zawodowa.

Jednocześnie w dniu 5 lipca 2018 r. zwrócili się do mnie przedstawiciele Ogólnopolskiego Związku Zawodowego Pielęgniarek i Położnych – Zarząd Krajowy, wskazując na problem dyskryminacji tej grupy zawodowej i informując o „narastającej z każdym dniem fali uzasadnionych zwolnień lekarskich wyczerpanych emocjonalnie, fizycznie i psychicznie pielęgniarek i położnych w całym kraju”.

Powyższe potwierdza, że problemy środowiska pielęgniarek i położnych sygnalizowane przez mnie i moich poprzedników we wcześniejszych wystąpieniach nie zostały rozwiązane, a wydają się wręcz pogłębiać.

Z danych Naczelnej Izby Pielęgniarek i Położnych wynika, że wszystkie osoby uzyskujące prawo wykonywania zawodu będą zastępowały osoby nabywające uprawnienia emerytalne². Należy jednak pamiętać, iż część osób uzyskujących prawo wykonywania zawodu nie wykonuje zawodu, wyjeżdża za granicę lub kontynuuje naukę na studiach II stopnia. Przyjmując wiek 60 lat jako wiek uprawniający do przejścia na emeryturę przez pielęgniarki i położne oraz średnią miesięczną liczbę stwierdzonych praw wykonywania zawodu pielęgniarki lub położnej wyliczono prognozowaną liczbę brakujących pielęgniarek i położnych w systemie opieki zdrowotnej. W najbliższych 16 latach, począwszy od roku 2018 zabraknie w systemie 69 886 pielęgniarek i położnych³. Przytoczone dane wskazują, że problemy demograficzne społeczeństwa polskiego nie omijają środowiska pielęgniarek i położnych. Starzenie się pielęgniarek, brak zastępowalności pokoleniowej powoduje niedobór kadry w strukturach opieki zdrowotnej.

Obawiam się, że bez zwiększenia liczby absolwentów i absolwentek kończących pielęgniarstwo i położnictwo oraz zwiększenia liczby osób czynnych zawodowo, jak i zmiany podejścia do wynagradzania pielęgniarek i położnych może dojść do sytuacji, w której nie będzie osób, które zastąpią odchodzące z zawodu kadry. W chwili obecnej środowisko pielęgniarskie jest w stanie wskazać oddziały szpitalne, w których tylko jedna pielęgniarka przypada na trzydziestu lub nawet czterdziestu pacjentów. Taki stan stwarza zagrożenie dla życia pacjenta i czyni pracę pielęgniarki niezwykle trudną. Jednocześnie „normą” jest, że pielęgniarki pracują na dwóch lub trzech etatach. Można założyć, że w przypadku, gdyby ograniczyły się do pracy w jednym miejscu lub na jednym etacie, system ochrony zdrowia mógłby przestać funkcjonować.

Pomocnym instrumentem byłoby też dokonanie wyceny świadczeń usług pielęgniarstkich i położniczych w kontraktach z Narodowym Funduszem Zdrowia. Formalna wycena usług mogłaby przyczynić się do poprawy stabilności wykonywania pracy w tych zawodach.

Pragnę podkreślić, że z dużym zadowoleniem przyjąłem informację o przyjęciu przez Pana poprzednika dokumentu pn. „Strategia na rzecz rozwoju pielęgniarstwa i położnictwa w Polsce”. Niniejszy dokument określa kierunki działań, jakie należy podjąć, aby zapewnić wysoką jakość, bezpieczeństwo i dostęp do opieki pielęgniarskiej dla pacjentów. Niewątpliwie strategia może być jednym z ważnych narzędzi polityki zdrowotnej w

² Raport Naczelnej Rady Pielęgniarek i Położnych, Zabezpieczenie mieszkańców domów pomocy społecznej w świadczenia pielęgniarstkich – raport z badania ankietowego, Warszawa, kwiecień 2018 r.

³ *Op. cit.*, str. 11 Raportu.

obszarze pielęgniarstwa i położnictwa w najbliższej perspektywie czasowej. Niemniej jednak, docierają do mnie sygnały ze strony środowisk pielęgniarzkich, że powyższa Strategia zawiera jedynie diagnozy, a nie plan realizacji konkretnych działań.

Mając powyższe na uwadze, w oparciu o art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2017 r., poz. 958, z późn. zm.), zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie wszystkich wyżej sygnalizowanych kwestii dotyczących środowiska pielęgniarek i położnych. Proszę o wskazanie, jakie działania na rzecz pielęgniarek i położnych w długofalowej perspektywie podejmuje lub planuje podjąć resort zdrowia, jakie działania już zostały – w ostatnich latach – podjęte i jakie są ich efekty.